

עשרת ימי תשובה – משמעות הסליחה

משנה מסכת יומא פרק ח הלכה ט

האומר, אֶחָטָא וְאָשׁוּב, אֶחָטָא וְאָשׁוּב, אֵין מְסַפִּיקוּן בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.
אֶחָטָא וְיִוִּם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר.
עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמָקוֹם, יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר.
עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, עַד שֶׁיִּרְצֶה אֶת חֵבְרוֹ.

אז איך מקשים סליחה?

רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכות יב - יד

(יב) אף על פי שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו, צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו;

- אפילו לא הקניט את חברו אלא בדברים, צריך לפייסו ולפגוע בו עד שימחול לו:
- (יג) לא רצה חברו למחול לו - מביא לו שורה של שלושה בני אדם מריעיו, ופוגעין בו ומבקשין ממנו.
- לא נתרצה להן, מביא לו שנייה ושלישית.
- לא רצה, מניחו והולך לו; וזה שלא מחל, הוא החוטא.
- ואם היה רבו - הולך ובא אפילו אלף פעמים, עד שימחול לו:
(יד) לפי שאסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס, אלא יהיה נוח לרצות וקשה לכעוס, ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל בלב שלם ובנפש חפצה; ואפילו הצר לו הרבה, לא ייקום ולא ייטור.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז/א – פז/ב

.1

רבי ירמיה, היה לו דבר לר' אבא עליו.
הלך [ר' ירמיה] ישב על מפתן ביתו של ר' אבא.
בזמן ששפכה אמתו מים,
ניתז קילוח המים על ראשו.
אמר: עשאוני כאשפה.
קרא על עצמו: "מאשפות ירים אביון".
שמע רבי אבא ויצא לפניו.
אמר לו: עכשיו צריך אני לצאת ולפייס אותך.
שכתוב: "לך התרפס ורהב רעידך" (משלי ו').

.2

רבי זירא, כאשר היה לו דבר על אדם,
היה חולף ושונה לפניו
וממציא לו [את עצמו]
שכך יבוא [לידי בקשת סליחה]
ויצא לו [הדבר] מדעתו.

.3

רב, היה לו דבר על טבח אחד.
לא בא [הטבח] לפניו.
בערב יום הכפורים אמר הוא:
אלך אני לפייס אותו.
פגש בו רב הונא.
אמר לו: להיכן הולך אדוני?
אמר לו: לפייס את פלוני.
אמר: הולך אבא לקטול נפש.

הלך ובא אליו.
היה יושב וחותרך בשר.
הרים עיניו וראהו.
אמר לו : אבא אתה? לך, אין לי דבר איתך.
תוך שהוא חותרך את הבשר
נשמטה עצם
הכתה אותו בגרונו
ומת.

.4

רב היה מקריא את הפרשה לפני רבי.
נכנס ובא רבי חייא.
חזר לתחילתה.
נכנס בר קפרא.
חזר לתחילתה.
נכנס רבי שמעון בן רבי.
חזר לתחילתה.
בא רבי חנינא בן רבי חמא.
אמר : כל פעם נחזור ונלך? !
לא חזר.
הקפיד עליו רבי חנינא.
הלך רב אצלו שלושה עשר ערבי ימי כיפורים
ולא התפייס.

יהודה עמיחי
שיר יום כיפור

סלחו לי כָּבֶר עֲכָשׁוּ, שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים
לְפָנַי יְמֵי הַסְּלִיחָה הַנּוֹרָאִים.
אֲנִי חוֹשֵׁשׁ שְׁלֹא אֲגִיעַ.
אֲנִי מִפְּזָר אֶת יוֹם הַכִּיפּוּר עַל פְּנֵי כָּל הַשָּׁנָה.
עֲנֹבִים בְּשִׁלִּים בְּעוֹנֹתֵם.
אֵד אֵיךְ יִבְשִׁלוּ חֲטָאִים וְכִפְרֹתֵם בְּיוֹם אֶחָד?

ויסלבה שימבורסקה מתחת לכוכב אחד קטן

אני מבקשת סליחה מהמקרה, על שאני מכנה אותו כרח.
אני מבקשת את סליחת הכרח, אם בכל זאת אני טועה.
בל ירגז האשר על שאני נוהגת בו כבקניני.
שישכחו לי המתים את התפוגגותם בזכרוני.
אני מבקשת סליחה מהזמן על גדש העולם שלא ראיתי בכל הרף-עין.
אני מבקשת סליחה מאהבה נושנה על שרואה אני את החדשה כראשונה.
סלחנה לי, מלחמות רחוקות, שאני מביאה הביתה פרחים.
סלחו, פצעים פתוחים, שאני נדקרת באצבעות.
אני מבקשת את מחילת הקוראים מפעמקים על תקליט עם מינואט.
אני מבקשת את סליחת הממתינים בתחנות רכבת על שגנתי בחמש לפנות בקר.
סלחי לי, תקנה מששה, שלפעמים אני צוחקת.
סלחו לי, מדבריות, על שאינני רצה עם כף מים.
ואתה נץ, האחד זה שנים, באותו הכלוב,
קפוא במקומך, תמיד נועץ מבט באותה הנקודה,
מחל לי, אף אם תהיה מפחלץ.
אני מבקשת סליחה מעץ גדוע בשל ארבע רגלי השלחן.
אני מבקשת סליחה משאלות גדולות על תשובות קטנות.
אמת, אל תשעי אלי יותר מדי.
כבדראש, הראני רחב-לב.
שא נא, מסתורין הקיום, שאני פורמת חוטים בגלימתך.
אל תאשימי אותי, נשמה, על שאת אתי לעתים רחוקות בלבד.
אני מבקשת סליחה מהכל על פי איני יכולה להיות בכל מקום.
אני מבקשת סליחה מכלם על שאינני יכולה להיות כל אחד ואחת.
אני יודעת שכל עוד אני בחיים, אין דבר המצדיקני,
מפני שאני המכשול של עצמי.
אל תטור לי, דבור, שאני לונה מליצות,
ואחר-כך עמלה, כדי שתדמינה קלילות.

מתוך: "שלהי המאה", תרגום: רפי וייכרט, קשב לשירה, 2011

מהלך הלימוד :

1. קריאת המשנה ממסכת יומא – מעבר מחטא מול אלוהים וכפרת הכהן הגדול (תורה) ליחסים שבין אדם לחברו (חז"ל).
2. הרמב"ם מראה את הדרכים לבקש סליחה וכך גם מראה את כל השותפים לסליחה: הנפגע, הפוגע, החברים, הקהילה והמנהיג.
3. סיפורים ממסכת יומא על סליחה והמורכבות שבה :
 - הסבר על סיפור 1 : רב (ר' אבא) נפגע מר' ירמיה, ור' ירמיה בא לפייס אותו. הסיפור דורש את "לך התרפס" : כדי לבקש סליחה צריך ל"התקלח" במי הנקיון של הבית וממש להיות נמוכים פיסית.
 - הסבר על סיפור 2 : הניפגע עוזר לפוגע לבקש סליחה ובכך משחרר את שניהם.
 - הסבר על סיפור 3 : רב נפגע מטבח אחד, והולך לשיחה אישית עם הטבח. הטבח (השוחט) לא בשל לבקש סליחה. חוסר הבשלות גורם למוות שלו. רב לא מספיק רגיש לזה ובעצם מלבין את פניו של הטבח : הלבנת פנים שופכת דמים.
 - הסבר על סיפור 4 : חנינא נעלב (אם כי הוא הפוגע). לא מוחל על כבודו. לא סולח 13 שנה. בסוף – רב יעזוב ויקים את המרכז בבבל.
4. שיר של יהודה עמיחי ושימבורסקה על הצורך בסליחה בששלבים שונים בחיים ומכל מיני אירועים בחיים